

UCLL
HOGESCHOOL

Studiedag Partnergeweld

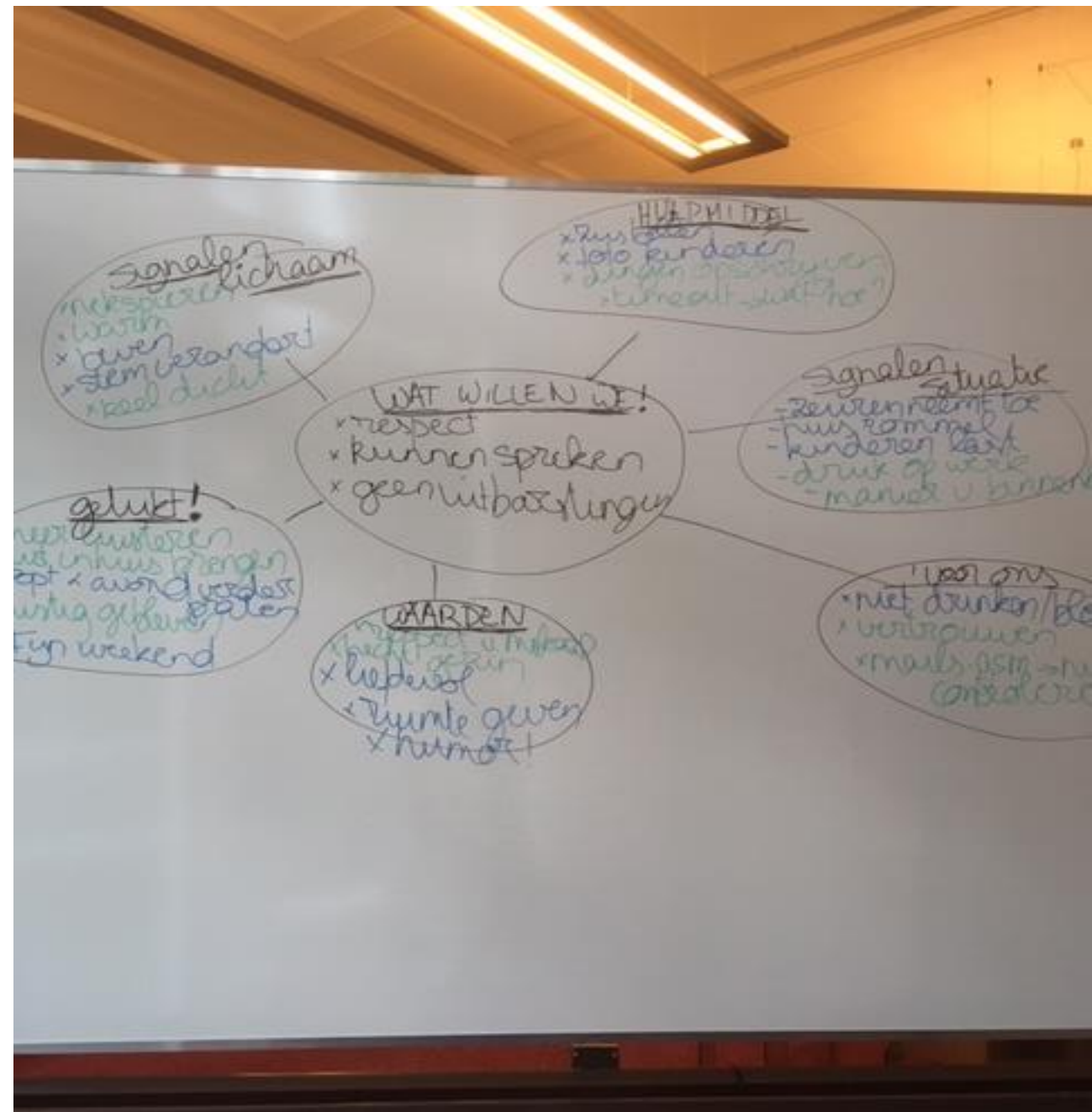
17 mei 2024, Leuven

#MOVINGMINDS

Met paren
spreken over
escalaties en
veiligheid.

Werken met veiligheidslandkaarten. Spreken met de partners samen.

Onderscheid in soorten partnergeweld:

- Dwingende intieme terreur: controle door angstinductie op vele terreinen, intimidatie, negeren of beschuldigen van de ander.

-
-
- Situational couple violence: intermittent patroon van geweld uitgevoerd door één of beide partners. Niet vertrekend van de behoefte om de andere te controleren en beheersen. Wel om om te gaan met spanning in het koppel en in het omgaan met omstandigheden.
  - Geweld ontstaan in en door partnerscheiding: zonder voorgeschiedenis van geweld of zonder gebruik van dwingende controle. Treedt op binnen de hoogconflictspiralen bij de partnerscheiding.

Grote invloed van sociaal denken in onze samenleving op geweld, op mannen en vrouwen, op relatie. Breed gedeeld sociaal denken over wat hoort, wat moet, wat kan en wat niet mogelijk is.

Denken over geweld.

Er zijn vele en zeer verschillende vormen van geweld in onze samenleving. Sommige vormen zijn algemeen aanvaard als geweld, sommige vormen minder of nauwelijks te herkennen als geweld.

We denken over geweld vanuit de 'grote verhalen' over geweld binnen onze samenleving. (M. Foucault)

Geweld als een poging tot dwingen, doen bewegen, controleren van een ander, eigen ideeën opleggen, verminderen van verschil , met de 'potentie' schade te berokkenen, te beschadigen, de integriteit van de ander aan te tasten. (A.Jenkins)

Er zijn vele vormen van dwang. Niet alle dwang wordt gezien als geweld, maar alle dwang heeft de potentie tot geweld . Er is vaak een dunne lijn tussen.

Wat we wel en niet als geweld beschouwen is sterk verbonden met sociale discours.

In groepjes verkennen

- Dwang die we herkennen als geweld.
- Dwang die we minder herkennen als geweld.
- Dwang die we niet herkennen als geweld.
- Wanneer is dwang geen/wel geweld ?

Dit denken over geweld beïnvloedt:

De partners

De omgeving

De maatschappij

De hulpverlening

Hoe kunnen we steunend en niet veroordelend met mensen omgaan die in geweldspiralen terecht zijn gekomen en er op eigen kracht niet uit geraken.

Waar zijn de grenzen van de hulpverlening ?

monique donckers

Bezorgdheid voor dwang/ geweld in de hulpverlening.

- In het werken met geweldsituaties is het van belang interventies te doen die het geweld niet reproduceren (Jenkins, Fisher)
- Vaak wordt een hulpverleningssituatie ook een situatie die kan ervaren worden als 'geweld', die 'geweld' is ?
- Vanuit maatschappelijke positie geeft de hulpverlener aan wat hoort, hoe we met mekaar moeten omgaan, wat juist is.
- Hierdoor verminderen de kansen tot dialoog, samen zoeken, een manier vinden van met mekaar omgaan....
- Hoe blijven we alert voor dwang en geweld binnen de hulpverleningsrelatie ?

Mogelijke trajecten:

Systemisch werk met paren Deze workshop	Individuele gesprekken: dadertherapie	Individuele gesprekken: slachtoffer en trauma-werk	Groeps-gesprekken met koppels
Er niets mee doen	Uitbesteden aan derden: justitie	Partnerscheiding en bemiddeling	???????

Keuze:

- Situationeel partnergeweld
- Werken met het paar samen.
- Werken met methodiek van veiligheidskaarten.

Keuze om te werken met het paar samen.

- Paren willen vaak samen blijven. Samen werken aan een betere situatie.
- Werken met partners apart: leidt tot polarisatie dader/slachtoffer.
- Paren zijn gevoelig voor de kijk op hun partnerschap en partneridentiteit; paren willen ook gezien worden in de niet beschadigde delen van hun partnerschap.
- Soms is er een vorm van geweld (verschillend) van beide partners.
- Elk paar is anders: we moeten werken op maat van 'dit' paar en aansluiten bij hun definitie van de problemen en de gewenste veranderingen.

Voorwaarden om met het paar te werken.

- Werkrelatie met beide partners kunnen krijgen.
- Partners kunnen zonder 'hoge' angst spreken.
- Minimaal kunnen invoelen en erkennen dat de ander door eigen toedoen is gekwetst, geraakt of aangetast in zijn/haar integriteit.
- Belangrijke waarden van de partners zijn niet te veel ondergesneeuwd en invoelbaar.

Bij twijfel : gesprekken met de partners apart .
Inschatten van de veiligheid. Ook uitleggen dat de
gesprekken vooral gaan over terug veiligheid vinden
en dat andere , gevoelige thema's worden
uitgesteld.

Ruimte om te spreken.

- Uitnodigen tot dialoog.
- Mensen zijn zelf expert van hun eigen leven.
- Nadruk op samenwerkingsrelatie.
- Taal zoeken om met paren op een respectvolle en niet-beschuldigende manier over veiligheid in de relatie te spreken.
- Evenwicht tussen niet- beschuldigend taalgebruik en niet minimaliseren of verontschuldigen van geweld .
- De last van beide partners een plaats geven.
- Zoeken naar woorden en taal die aansluiten bij de taal van het paar.

De mogelijkheden van mensen om zich ethisch te gedragen worden onderschat.

De kracht van mensen om eigen keuzes te maken vanuit waarden wordt onderschat.

De capaciteiten van mensen om te handelen vanuit deze ethische keuzes wordt onderschat.

Werken met de 'veiligheidslandkaart'

Veiligheidskaart: Begin

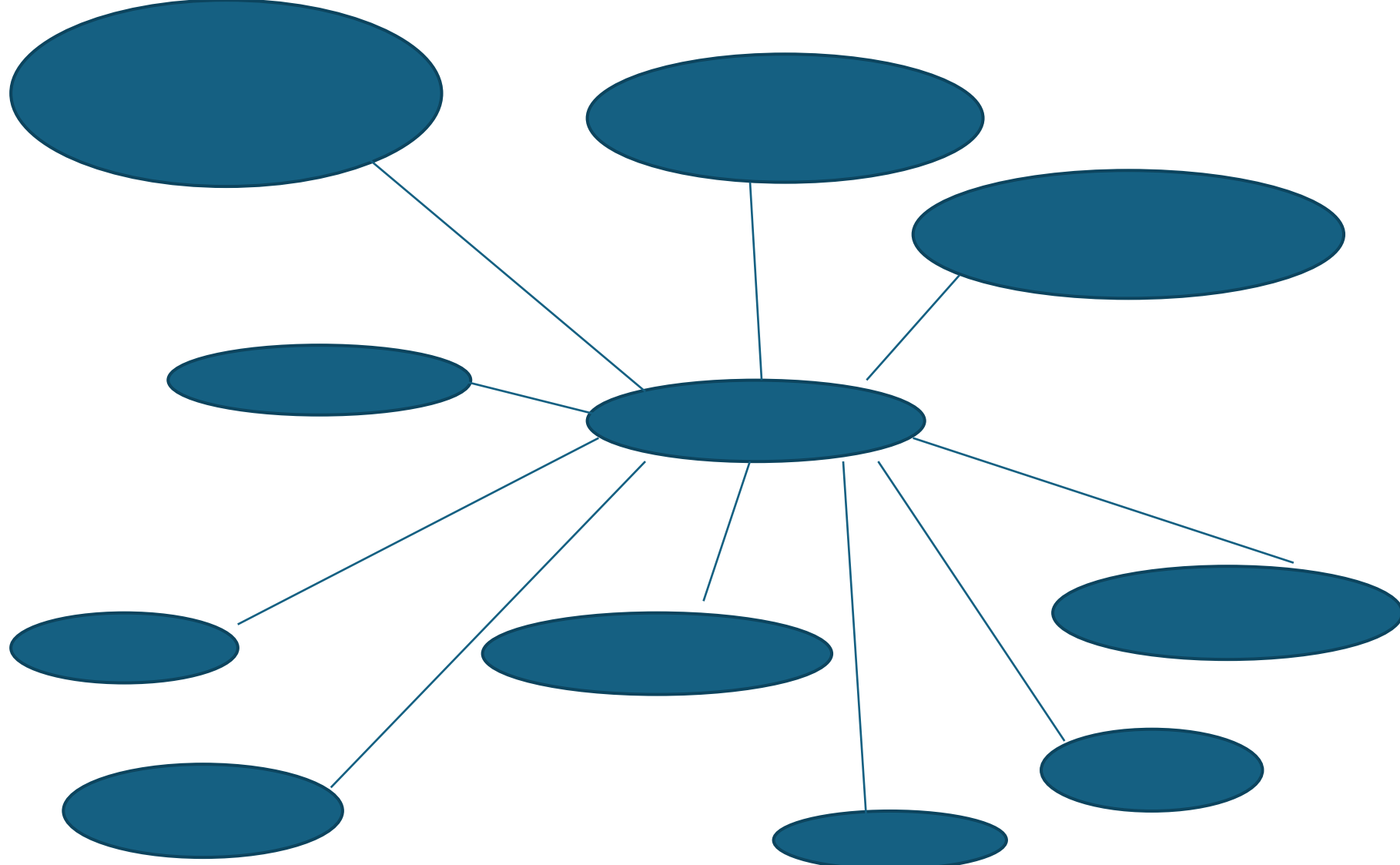
Rust en kalmte ?

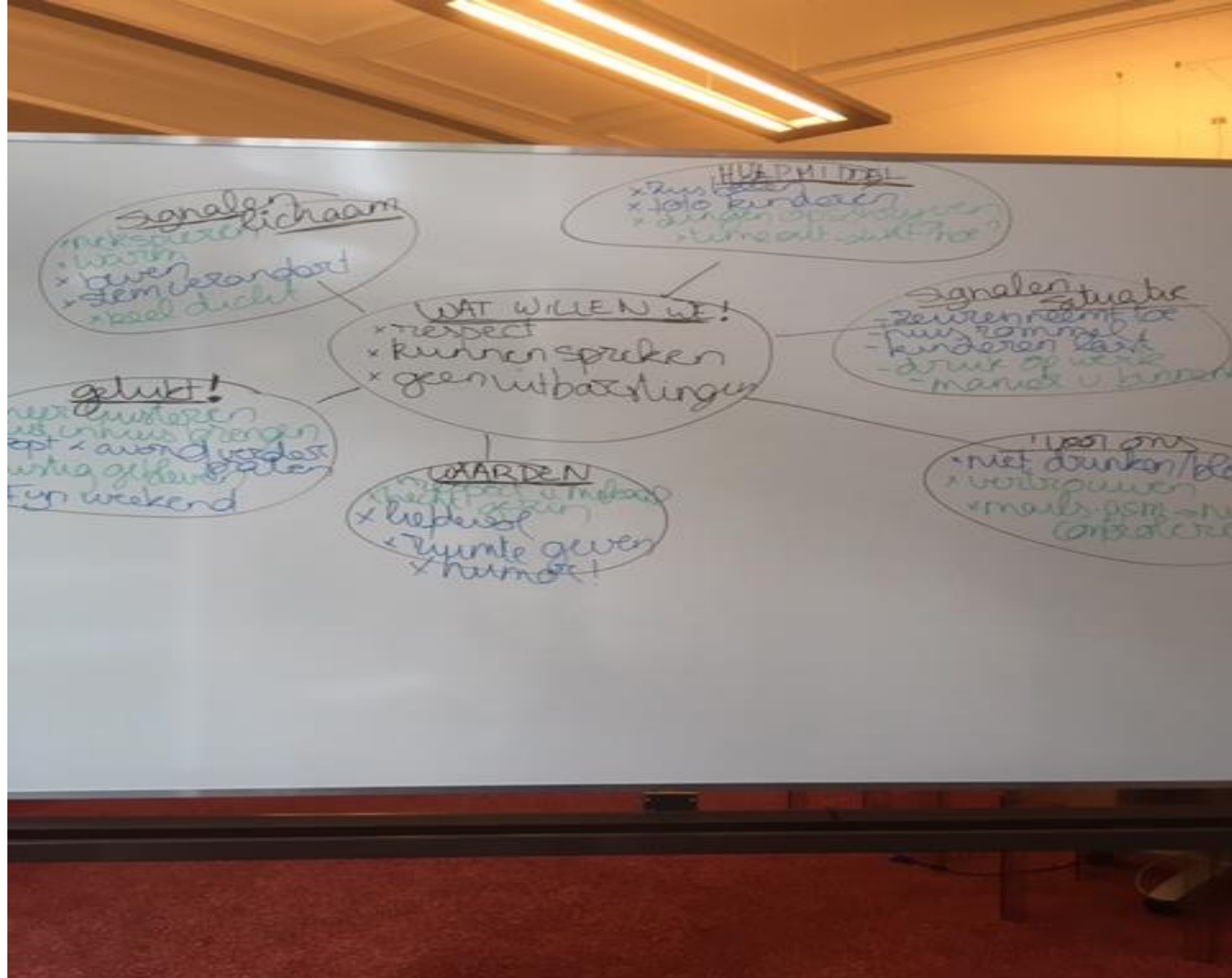
Veiligheid ?

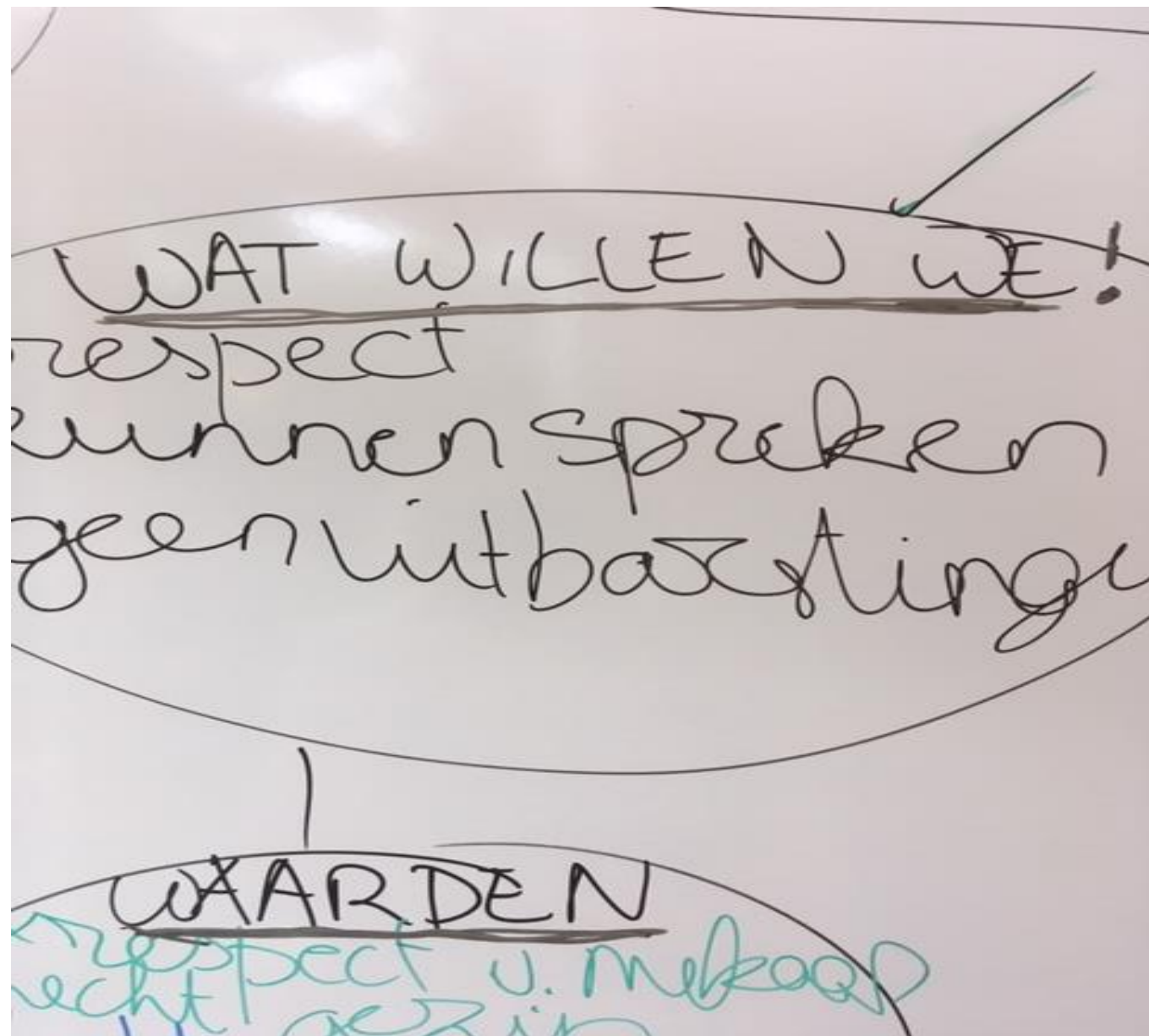
Stop geweld ?

.....

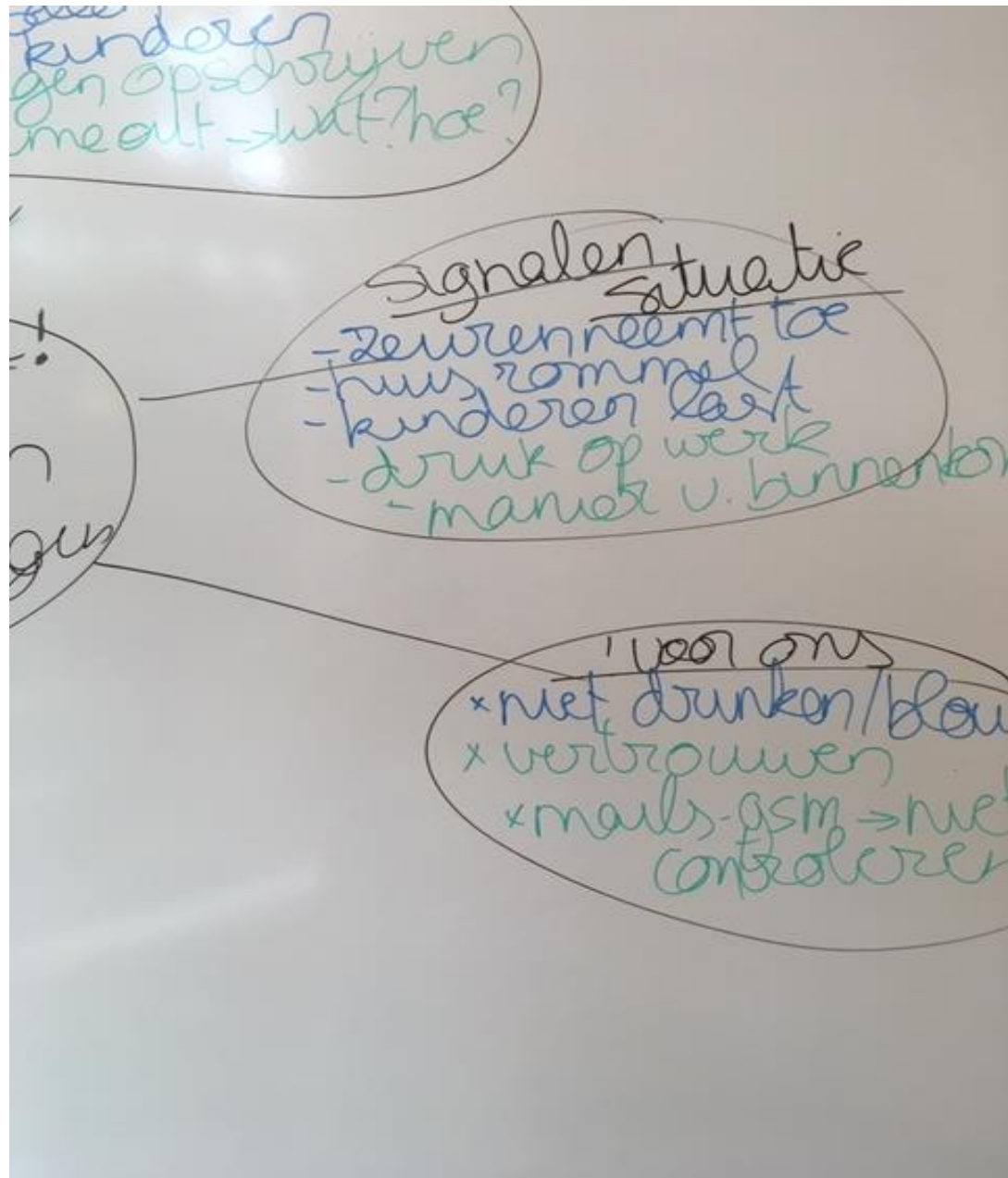
!!! Eigen woorden
zoeken. In taal van
cliënten

Landkaarten....

Een framework / een stafkaart om nieuwe terreinen te verkennen in het werken met paren met (risico tot)geweld.

Niet bedoeld als methodiek/ als dwingend te volgen schema.

Wel samen met het paar, in kleine 'stapjes' een andere manier van samen leven in de steigers zetten.

Centraal op onze kaart vertrekken we van de ‘gewenste verandering’ van het paar dat in geweldspiralen terecht is gekomen; zoeken naar woorden die aansluiten bij wat ze willen in hun relatie.

Daarna wordt via verschillende deelgebieden op de landkaart samen gezocht naar ‘handvatten’, mogelijkheden, kansen, steunfiguren, uitzonderingen, inzichten, veranderingen ..... die een paar kunnen helpen dit te realiseren.

Mogelijke gebieden ...

- Een aantal ingangen en thema's die de kaart vorm kunnen geven.
- Alle ideeën van de partners worden besproken en op de kaart vermeld.
- De hulpverlener doet voorstellen vanuit ervaring met vele paren.

- Zoekend en in dialoog vullen we aan .
- Nieuwe gebieden worden aan de kaart toegevoegd.
- Elk nieuw gebied is verbonden met een zoektocht, met nieuwe (soms creatieve) methodieken, met wat de cliënten aanbrengen en nodig hebben.
- Geleidelijk worden meer wegen en aangrijpingspunten zichtbaar.
- We kunnen elk gesprek langs de verschillende gebieden ‘langs gaan’ en aanvullen, veranderen en verbeteren.

Aandachtspunten
in het spreken met
een paar 'waar
dreiging is tot
geweld' .

Is een landkaart die overzicht geeft waar we zijn op weg naar een door hen gewenste, veilige relatie. Hiermee bewaren we alle ‘nieuwe verhalen’, kunnen we terugkeren en stilstaan.

STOPPEN

VERTRAGEN

TERUGSPOELEN

Overzicht en ankerpunten binnen hulpverleningsproces.

- Via veiligheidskaarten is er voortdurend overzicht. Waar zijn we gebleven, waarover al gesproken, wat hebben we wel al bereikt ?
- Wat is jullie gelukt, wat was lastig en wat was goed....?
- De veiligheidskaarten kunnen tijdens het volledige proces van hulpverlening meegenomen en aangevuld worden.
- Voor sommige paren belangrijk om (foto) mee te nemen als inspiratie tussen de gesprekken.

Afstand

- Bij de veiligheidslandkaart worden alle deelgebieden op flappen/grote vellen papier genoteerd en bij elkaar gelegd. Samen zoekend en sprekend worden ideeën genoteerd.
- We creëren hiermee afstand. Paren komen meer in een observatorspectief, waardoor ze de relatie 'overschouwen', de emoties zakken en reflectievermogen toeneemt.
- Heel geleidelijk maken we onderscheid tussen identiteit en gedrag, wie ze zijn en wat gebeurt.

Beweging

- Niet blijven zitten in druk; over mekaar en oogcontact .
- Beweging geeft ruimte om te denken, om dingen anders te bekijken.
- Bewegen, grote vellen papier gebruiken, van gebied naar gebied lopen , overzien ...

Zelf kiezen van opbouw en volgorde van de thema's .

- Paren zijn vat op hun relatie en hun leven kwijt. Ze kijken negatief naar zichzelf, de ander en de relatie. Ook de kijk van de buitenwereld op hen als paar is vaak negatief.
- Belangrijk dat ze zelf terug wat greep krijgen op hun leven. Gevoel terug houvast te hebben, eigen keuzes te kunnen maken, de weg te gaan die ze willen gaan.
- We kunnen ze in de eerste plaats al houvast geven en keuzes bieden binnen het hulpverleningsproces. Waarover willen ze eerst spreken, wat is voor hen in hun situatie het meest acuut, waar willen ze eerst aan werken, en daarna.....? **Beslissingsdialogen !**

Motivatie en angst

- Meestal een broos evenwicht.
- Partners willen verandering. Willen anders met elkaar omgaan.
- Tegelijk is er angst om mekaar te verliezen en om het broze evenwicht kwijt te raken.
- Tegelijk is er angst dat het 'weer' uit de hand loopt.

Mogelijke gebieden
...voor de kaart .

Gebied: Ruimte voor het leed, de gekwetstheid van de partners

.

- De pijn die ontstaan is tijdens de ‘geweldspiralen’ bij beide partners.
- Ruimte voor pijn, gekwetstheid, aantasting,...
- Ruimte voor schaamte en schuld.
- Kunnen ze luisteren naar de pijnverhalen ? Is er ruimte voor erkenning van pijn en leed dat is aangedaan ?
- Kan dit een plaats krijgen; waar en hoe ?
- Wat hebben ze nodig van elkaar ?
- Dit een plaats geven en toch ook ‘bewegen’ naar andere gebieden.

Gebied: Belangrijke waarden voor dit paar.

- Wat vinden zij belangrijk in een relatie ?
- Wat is belangrijk in hun leven ? Waar staan ze voor ?
- Hoe willen ze dat hun leven en dat van hun naasten eruit ziet ?
- Wat zijn voor hen als mens belangrijke waarden in het leven ?
- Wat voor partner willen ze zijn ?
- Wat waren hun idealen toen ze de relatie begonnen ?
- Voeling houden met ethiek en soms 'ondergesneeuwde' waarden van de cliënten .

Verkennen, ontdekken en herwinnen van belangrijke waarden.

Soms ondergesneeuwd .

Bij alle mensen is er een verlangen naar een ethisch bewustzijn.

Ethisch potentieel van mensen blijven zien en de ethische verlangens blijven opwekken.

Daarna contrastvragen:

= verschil tussen ethiek en gedrag. = verschil tussen bedoeling en effect

= verschil tussen wat je wil bekomen en wat het doet bij de ander .....

Wat nodig om stil te kunnen staan bij effecten ? Op de voorgrond trekken van de belangrijke waarden. Dit telkens opnieuw.

Oefening:

Zoek nog verdere vragen die je kan stellen om waarden zichtbaar te krijgen.

Baseer je hiervoor eventueel op casuïstiek.

Oefening:

A/B = paar (kort beschrijven en inleven)

C= hulpverlener

Hulpverlener verkent de waarden van het paar.

Gebied : Pauze bij crisis

- Wat kunnen ze doen als de spanning te hoog oploopt ?
- Waar kunnen ze naar toe, wat kunnen ze doen om te 'ontmijnen' ?
- Wat betekent dit dan voor beide partners ?
- Hoe kunnen ze intussen contact houden ?
- Hoe kunnen ze terug bij mekaar komen ?

Dialogoog.

Wat kan je doen als je signalen van escalatie herkent ?

Hoe aangeven ?

Wat doen ? Waar naartoe ?

Hoe lang ?

Hoe contact houden ?

Hoe terug contact nemen ?

Wanneer terug oppakken ?

Blijven oppakken/ wijzigen/ aanpassen

Kijken wat al lukt en wat niet

Op papier , omschrijven, ondertekenen.

Gebied: hulpmiddelen.

- Welke hulpmiddelen hebben ze of kunnen we bedenken voor de momenten dat ze het moeilijk hebben ?
- Dit kan een voorwerp of een symbool zijn dat rust geeft.
- Dit kan een kaartje zijn met nummers van enkele mensen die ‘stand-by’ zijn.
- Dit kan een telefoonnummer zijn waarnaar ze in nood kunnen bellen.
- Dit kan een plek in huis zijn, een stoel, de tuin... iets wat hen kan helpen bij oplopende spanning.
- Dit kan muziek zijn, een computerspelletje, een woord of een zin ....

Gebied: Steunfiguren

- Wie begrijpt een beetje hoe moeilijk het nu is voor het paar?
- Bij wie kunnen ze terecht. Ook in crisis ?
- Wie kan langskomen, wie kunnen ze opbellen...?
- Zijn er mensen aan wie ze kunnen denken als het moeilijk wordt ?

Gebied: Herkennen van signalen in het lichaam.

- Wat wordt gevoeld in het lichaam als de spanning zich opbouwt ?
- Waar, wanneer en hoe wordt dit gevoeld in verschillende situaties ?
- Dit gebied kan ondersteund worden door oefeningen, meditatie, oefeningen in het opsporen van lichaamssignalen, creatieve methodieken, ervaringsoefeningen, ...

Gebied: signalen in opbouw van spanning in situaties.

- Hoe herkennen ze spanningsvolle situaties ? Wat gebeurt er dan ?
- Hoe bouwt zo'n situatie zich geleidelijk op ?
Terugspoelen/stoppen en stilstaan.
- Wanneer lopen situaties uit de hand ?
- Hoe kan dit eventueel vermeden worden ?
- Wat kunnen ze anders doen ?

Gebied : uitzonderingen.

- Waren er momenten /situaties die ‘al anders’ liepen; waar vroeger escalatie zou ontstaan, en nu minder of niet ?
- Waren er minder slecht lopende episodes, of momenten ?
- Hebben ze dingen anders aangepakt ?
- Waren er momenten die meer terug aan vroeger deden denken ?
- Waren er momenten dat ze terug een beetje toenadering voelden ?

Alle uitzonderingen worden verkend en ‘uitgepluisd’ op effecten, intenties, waarden, mogelijkheden, ...en verbonden met wie ze zijn. Wat doe en ben ik dat ik dat mogelijk maak.

Gebied: Verhalen van 'trots'

- Naast verhalen van 'schaamte' zijn er verhalen van 'trots'.
- Wat hebben ze bereikt als persoon, partner, ouder, kostwinner ?
- Wat hebben ze gedaan of betekend voor anderen in de omgeving ?
- Zijn er dingen gebeurd waar ze trots op zijn ? Wie heeft dit gemerkt ?
- Was dit zichtbaar voor de andere partner ? Erkent de andere partner dit ?

Gebied : Andere levensterreinen.

- Hoe loopt het in de bredere familie, vrienden, werk ?
- Halen ze hier ideeën of inspiratie voor partnerschap ?
- Hoe is de kijk van anderen op hen ? Wijzigt die ? Kunnen ze die wijzigen ?
- Willen ze ‘terug’ meer contacten ? Met wie ?
- Hoe loopt het gezinsleven, het ouderschap ?
- Invloed van ‘geweldspiraal’ op deze terreinen en hoe gaan ze daar mee om ?

Gebied: Informatie over geweld en escalaties.

- Wat zijn mogelijkheden voor het vermijden van geweld ?
- Hoe doen andere paren dit ? Weten ze dat er vele paren zijn met geweldescalaties ? Dat er vele uitwegen zijn ?
- Zijn ze nieuwsgierig naar uitwegen van andere paren ?
- Zijn er ideeën die ook voor hen misschien helpen ?
- Zijn er anderen die ze kennen ?

Andere gebieden....

- Drugs en drank...
- Specifieke problemen bij dit paar ?
- Geschiedenis van de partners ?
- Hebben ze zelf nog ideeën voor nieuwe gebieden ?

Literatuur:

- Alan Jenkins, *Becoming Ethical*, 2009, Russel House Publishing.
- Mieke Faes, Lichaam, bewegen en doen in partnerrelatietherapie., *Systeemtheoretisch Bulletin*, 2/16
- Mieke Faes, Narratieve partnerrelatietherapie., in : A. Savenije, J. Van Lawick & E. Reijmers, *Handboek Systeemtherapie.*, de Tijdstroom, 2014 (tweede herziene druk)
- Mieke Faes, *Geweld in paren: Werken met de veiligheidslandkaart.*, *Tijdschrift Klinische Psychologie*, 2016/1

Voor reacties en
ideeën:

mieke.faes@iaac.eu

